18/07/2020

ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ: “Η εκκλησιά πιτσιλίστηκε απ’ αίματα σε δύο μπόγια ύψος”

/ Ορθόδοξες Προβολές

Το Πάρσιμο της Πόλης του ευλογημένου κυρ Φώτη Κόντογλου, δε θα πρέπει να ξεχνιέται ετούτες τις ημέρες και ώρες, όπου η Αγιά Σοφιά του Ελληνισμού μετατρέπεται ανίερα σε τζαμί, εν έτει 2020, ωσάν να ξαναζωντανεύουν οι καιροί της Άλωσης του 1453.

Θέλετε να ξέρετε πως ήταν εκείνες οι στιγμές;

“Ὅπως εἶπα πρωτύτερα, πολὺς κόσμος ἔτρεξε στὴ θάλασσα νὰ γλυτώσῃ, μὰ ἔπεσε μαζεμένος στὰ καράβια καὶ πολλὰ βουλιάξανε καὶ πνιγήκανε πολὺς λαός. Οἱ πορτιέρηδες, βλέποντας τὸν κόσμο ποὺ ὡρμοῦσε ὄξ᾽ ἀπὸ τὶς πόρτες, θυμηθήκανε ἕνα παλιὸ ρητὸ πὤλεγε πῶς ἡ πόλη θὰ ξαναπαιρνότανε ἀπ᾽ τὰ χέρια τῶν Τούρκων ἂν γυρίζανε πίσω οἱ Χριστιανοί, κλειδώσανε τὶς πόρτες καὶ ρίξανε τὰ κλειδιὰ ὄξ᾽ ἀπ᾽ τὸ κάστρο. Τότε δὰ φούντωσε ἡ σφαγή, ποὺ δὲ μπορεῖ νὰ τὴ χωρέσῃ τὸ μυαλὸ τοῦ ἀνθρώπου. Ὅσοι γλυτώσανε χάσανε τὰ φρένα τους καὶ τρέχανε νὰ κλειστοῦνε στὴν Ἁγια-Σοφιά. Κείνη τὴν ὥρα ἤτανε πὤχαν᾽ ἡ μάννα τὸ παιδὶ καὶ τὸ παιδὶ τὴ μάννα. Θεὲ μεγαλοδύναμε, ἀπάνω σ᾽ αὐτοὺς τοὺς συμφοριασμένους ἔπεσε ὅλη ἡ

ὀργή σου! Μερμηγκιὰ ἀμέτρητη πλημμύρισε τὴν ἐκκλησιά, ἀπάνω, κάτω, στὸ νάρθηκα, στ᾽ ἅγιο βῆμα, σὲ κάθε μεριά. Σφαλίξανε τὶς πόρτες καὶ παρακαλούσανε μὲ μεγάλες φωνὲς τὸ Θεὸ νὰ τοὺς λυπηθῇ. Οἱ κουμπέδες κ᾽ οἱ θεόρατες καμάρες ἀντιβουίζανε καὶ ρίχνανε πιὸ πολλὴ τρομάρα στὶς καρδιὲς τῶν κοριτσιῶν· τὰ μικρὰ παιδάκια ξεψυχούσανε ἀπ᾽ τὸ φόβο τους. Σὲ λίγο φτάξανε οἱ Τοῦρκοι καὶ πιάσανε νὰ βαρᾶνε μὲ τοὺς μπαλτάδες τὶς πόρτες. Τὸ κοπάδι, ποὺ ἤτανε μαντρισμένο μέσα βέλαζε λυπητερὰ σὲ κάθε τσεκουριά.

Ποιὰ γλώσσα μπορεῖ νὰ πῇ τί γίνηκε σὰν μπήκανε μέσα οἱ Τοῦρκοι, βαστώντας στὰ χέρια τους ἄλλοι ματωμένα μαχαίρια μιὰ ὀργυιὰ μάκρος, ἄλλοι πελέκια ἀκονισμένα, ἄλλοι κοντάρια, π᾽ ἀστράφτανε οἱ σουβλερὲς μύτες τους. Ἡ ἐκκλησιὰ πιτσιλίστηκε ἀπ᾽ τὰ αἵματα σὲ δυὸ μπόγια ὕψος, πὥλεγες πὼς ἤτανε χασάπικο. Ὅσοι ἀπομείνανε ζωντανοὶ εἴχανε τρελλαθῆ. Οἱ Τοῦρκοι δένανε τοὺς ἄντρες μὲ σκοινιά, τὶς γυναῖκες μὲ τὶς ζῶνες τους. Ἔβλεπες ἀφεντάδες δεμένους πιστάγκωνα μαζὶ μὲ τοὺς ὑπηρέτες, κυράδες μὲ τὶς δοῦλες, παπάδες μὲ γρηές, δεσποτάδες, παλληκάρια βουτημένα στὸ αἷμα. Ὁ ἕνας μπροστὰ στὸν ἄλλον βιάζανε τὶς γυναῖκες, ἀνάμεσά σε κουφάρια καὶ σὲ λαβωμένους ποὺ μουγκρίζανε.᾽Ἄλλοι πάλι ἀπὸ κεῖνα τ᾽ ἀγρίμια ξεγυμνώνανε τὴν ἐκκλησιά. Μέσα σὲ μιὰ ὥρα ἀπομείνανε μονάχα οἱ τοῖχοι. Δὲν ἀφήσανε μηδὲ καντήλι, μηδὲ δισκοπότηρο, μηδὲ βαγγέλιο, μηδὲ εἰκόνα, μηδὲ ροῦχα, τίποτα! Πῶς περνᾶ ἡ ἀκρίδα ἀπὸ νὰ καταπράσινο περιβόλι κ᾽ ὕστερα, σὰν κάνῃ φτερά, ἀφήνει χῶμα μοναχό, ἔτσι ἀπόμεινε κ᾽ ἡ Ἁγια-Σοφιὰ ξεγυμνωμένη”.

Τὸ κούρσεμα τῆς Πόλης

Σὰν πατήθηκε πειὰ ἡ πόρτα τοῦ Ῥωμανοῦ καὶ σκοτώθηκε ὁ βασιλιᾶς, οἱ Τοῦρκοι γιουργιάρανε μέσα στὴν Πόλη σὰν τ᾽ ἀγριεμένο ξεροπόταμο ποὺ κατεβαίνει στενεμένο ἀνάμεσα στ᾽ ἀψηλὰ βράχια, ὕστερ᾽ ἀπὸ νεροποντή. Δὲ μπαίνανε ἑκατὸ-ἑκατό, μηδὲ διακόσιοι, μὰ χιλιάδα ἀπάνω στὴ χιλιάδα. Τέτοια ἤτανε ἡ μανία τους μὴ δὲν προφτάξουνε νὰ κουρσέψουνε, ποὺ ἀπ᾽ τὸ στρίμωγμα λαβωνόντανε συναμεταξύ τους καὶ πολλοὶ σκάσανε ποδοπατημένοι ἀπ᾽ τοὺς δικούς τους. Καὶ σὰ μπαίνανε μέσα στὸ κάστρο, σκορπίζανε ἄλλος ἐδῶ, ἄλλος ἐκεῖ, κοπάδια-κοπάδια, σφάζοντας ὅποιον βρίσκανε μπροστά τους, εἴτε γυναίκα, εἴτε παιδί, εἴτε ἄντρα.

Τὸ μεγάλο μακελειὸ βάσταξε ἀπ᾽ τὴν ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου ἴσαμε τὸ μεσημέρι. Πολλοὶ χριστιανοὶ κρυφτήκανε μέσα σὲ λαγούμια καὶ σὲ σπηλιὲς κ᾽ ὕστερά τους βρήκανε καὶ τοὺς σκλαβώσανε.

Φτάνοντας οἱ Τοῦρκοι στὴν πλατεία, ἀνεβήκανε στὸν πύργο καὶ κατεβάσανε τὴ βυζαντινὴ σημαία καὶ τὴ σημαία τ᾽ ἁγίου Μάρκου καὶ ἰσάρανε στὸν τόπο τους τὸ σαντάρδο τοῦ σοῦλτάνου. Τὰ κάστρα ἀπὸ τὴ μιὰν ἄκρη ἴσαμε τὴν ἄλλη πέσανε στὰ χέρια τοῦ Τούρκου. Μονάχα οἱ Κρητικοί, ποὺ βρισκόντανε μέσα στοὺς πύργους τοῦ Λέοντα καὶ τοῦ Βασιλείου, βαστήξανε τὸν πόλεμο ἴσαμε τὸ μεσημέρι. Ὁ σουλτὰν Μεμέτης σὰν τἄκουσε θαύμασε τὴν παλληκαριά τους καὶ τοὺς ἄφησε νὰ φύγουνε στὴν πατρίδα τους, παίρνοντας μαζί τους ὅ,τι εἴχανε ἀπάνω τους.

Ὅπως εἶπα πρωτύτερα, πολὺς κόσμος ἔτρεξε στὴ θάλασσα νὰ γλυτώσῃ, μὰ ἔπεσε μαζεμένος στὰ καράβια καὶ πολλὰ βουλιάξανε καὶ πνιγήκανε πολὺς λαός. Οἱ

πορτιέρηδες, βλέποντας τὸν κόσμο ποὺ ὡρμοῦσε ὅξ᾽ ἀπὸ τὶς πόρτες, θυμηθήκανε ἕνα παλιὸ ρητὸ πὥλεγε πῶς ἡ πόλη θὰ ξαναπαιρνότανε ἀπ᾽ τὰ χέρια τῶν Τούρκων ἂν γυρίζανε πίσω οἱ Χριστιανοί, κλειδώσανε τὶς πόρτες καὶ ρίξανε τὰ κλειδιὰ ὅξ᾽ ἀπ᾽ τὸ κάστρο. Τότε δὰ φούντωσε ἡ σφαγή, ποὺ δὲ μπορεῖ νὰ τὴ χωρέσῃ τὸ μυαλὸ τοῦ ἀνθρώπου. Ὅσοι γλυτώσανε χάσανε τὰ φρένα τους καὶ τρέχανε νὰ κλειστοῦνε στὴν Ἁγια-Σοφιά. Κείνη τὴν ὥρα ἤτανε πὥχαν᾽ ἡ μάννα τὸ παιδὶ καὶ τὸ παιδὶ τὴ μάννα. Θεὲ μεγαλοδύναμε, ἀπάνω σ᾽ αὐτοὺς τοὺς συμφοριασμένους ἔπεσε ὅλη ἡ ὀργή σου! Μερμηγκιὰ ἀμέτρητη πλημμύρισε τὴν ἐκκλησιά, ἀπάνω, κάτω, στὸ νάρθηκα, στ᾽ ἅγιο βῆμα, σὲ κάθε μεριά. Σφαλίξανε τὶς πόρτες καὶ παρακαλούσανε μὲ μεγάλες φωνὲς τὸ Θεὸ νὰ τοὺς λυπηθῇ. Οἱ κουμπέδες κ᾽ οἱ θεόρατες καμάρες ἀντιβουίζανε καὶ ρίχνανε πιὸ πολλὴ τρομάρα στὶς καρδιὲς τῶν κοριτσιῶν· τὰ μικρὰ παιδάκια ξεψυχούσανε ἀπ᾽ τὸ φόβο τους. Σὲ λίγο φτάξανε οἱ Τοῦρκοι καὶ πιάσανε νὰ βαρᾶνε μὲ τοὺς μπαλτάδες τὶς πόρτες. Τὸ κοπάδι, ποὺ ἤτανε μαντρισμένο μέσα βέλαζε λυπητερὰ σὲ κάθε τσεκουριά.

Ποιὰ γλώσσα μπορεῖ νὰ πῇ τί γίνηκε σὰν μπήκανε μέσα οἱ Τοῦρκοι, βαστώντας στὰ χέρια τους ἄλλοι ματωμένα μαχαίρια μιὰ ὀργυιὰ μάκρος, ἄλλοι πελέκια ἀκονισμένα, ἄλλοι κοντάρια, π᾽ ἀστράφτανε οἱ σουβλερὲς μύτες τους. Ἡ ἐκκλησιὰ πιτσιλίστηκε ἀπ᾽ τὰ αἵματα σὲ δυὸ μπόγια ὕψος, πὥλεγες πὼς ἤτανε χασάπικο. Ὅσοι ἀπομείνανε ζωντανοὶ εἴχανε τρελλαθῆ. Οἱ Τοῦρκοι δένανε τοὺς ἄντρες μὲ σκοινιά, τὶς γυναῖκες μὲ τὶς ζῶνες τους. Ἔβλεπες ἀφεντάδες δεμένους πιστάγκωνα μαζὶ μὲ τοὺς ὑπηρέτες, κυράδες μὲ τὶς δοῦλες, παπάδες μὲ γρηές, δεσποτάδες, παλληκάρια βουτημένα στὸ αἷμα. Ὁ ἕνας μπροστὰ στὸν ἄλλον βιάζανε τὶς γυναῖκες, ἀνάμεσά σε κουφάρια καὶ σὲ λαβωμένους ποὺ μουγκρίζανε.᾽Ἄλλοι πάλι ἀπὸ κεῖνα τ᾽ ἀγρίμια ξεγυμνώνανε τὴν ἐκκλησιά. Μέσα σὲ μιὰ ὥρα ἀπομείνανε μονάχα οἱ τοῖχοι. Δὲν ἀφήσανε μηδὲ καντήλι, μηδὲ δισκοπότηρο, μηδὲ βαγγέλιο, μηδὲ εἰκόνα, μηδὲ ροῦχα, τίποτα! Πῶς περνᾶ ἡ ἀκρίδα ἀπὸ νὰ καταπράσινο περιβόλι κ᾽ ὕστερα, σὰν κάνῃ φτερά, ἀφήνει χῶμα μοναχό, ἔτσι ἀπόμεινε κ᾽ ἡ Ἁγια-Σοφιὰ ξεγυμνωμένη.

Τὸ μαχαίρι κ᾽ ἡ φωτιὰ βάσταξε τρία μερόνυχτα, ὅπως εἶχε ταμένο στοὺς στρατιῶτες του ὁ σουλτάνος. Ἡ ἀπέραντη Κωνσταντινούπολη ἀντιλαλοῦσε μέρα νύχτα. Τί αἷμα καὶ τί δάκρυα χυθήκανε! Χιλιάδες καρδιὲς χτυπούσανε, τέτοια συμφορὰ δὲ μπορεῖ νὰ τὴ συλλογισθῇ ἄνθρωπος. Ἄλλοι σφαζόντανε πρὶν πᾶνε στὰ σπίτια τους, ἄλλοι καταφέρνανε νὰ φτάξουνε στὰ δικά τους μὰ δὲ βρίσκανε τὰ παιδιά τους καὶ τὶς γυναῖκες τους. Ἀντρόγυνα χωριζόντουσαν, ὁ ἕνας Τοῦρκος ἔσερνε τὸν ἄντρα κι᾽ ὁ ἄλλος τὴ γυναίκα. Τὰ παιδιὰ τὰ ξεκολλούσανε ἀπ᾽ τὸ λαιμὸ τῆς μάννας, τὰ κορίτσια τὰ σέρνανε ἀπ᾽ τὰ μαλλιὰ μέσα στὸ δρόμο. Πεινασμένα σκυλιὰ πίνανε τὸ αἷμα π᾽ ἄχνιζε μέσα στὰ χαντάκια. Πειὸ πολλὰ ἤτανε τὰ κομμένα κεφάλια, ποὺ κειτόντανε στὸ χῶμα, παρὰ οἱ πέτρες τῆς γῆς. Φρόνιμες

νοικοκυράδες, ποὺ δὲν τὶς εἶχε δῆ ὁ ἥλιος, ἀτιμαζόντανε γυμνὲς μέσα στὶς πλατεῖες. Παπάδες περπατούσανε βιαστικά, φορτωμένοι μὲ βαρειὰ σεντούκια, ποὺ τοὺς τἄχανε φορτωμένα οἱ ζεμπέκηδες καὶ τοὺς δέρνανε σὰν γαϊδούρια καὶ τοὺς τραβούσανε μὲ τὸ καπίστρι ποὖχανε περασμένο στὸ λαιμό τους. «Καὶ ἦν ἰδεῖν ὁρμαθοὺς ἐξερχομένους ἄπειρους ὥσπερ ἀγέλας».

Στὰ καράβια δὲν εἶχε ἀπομείνει μηδὲ ἕνας Τοῦρκος, γιατὶ ριχτήκανε στὸ πλιάτσικο. Μὲ μεγάλη μανία γυρεύανε νὰ βροῦνε τὰ γυναικεῖα μοναστήρια, τὰ πατούσανε καὶ κουβαλούσανε τὶς καλογρηὲς μέσα στὰ καράβια κ᾽ ἐκεῖ ὁ διάβολος πειὰ μπορεῖ νὰ πῇ τὸ τί γίνηκε. Πολλὲς γυναῖκες, γιὰ νὰ ξεφύγουνε τὴν ἀτιμία, πέσανε καὶ πνιγήκανε στὴ θάλασσα καὶ στὰ πηγάδια.

Οἱ Τοῦρκοι εἴχανε τούτη τὴ συνήθεια· ἅμα μπαίνανε μέσα σ᾽ ἕνα σπίτι γιὰ νὰ κουρσέψουνε, στήνανε μιὰ σημαία ἀπάνω στὰ κεραμίδια. Οἱ ἄλλοι Τοῦρκοι, βλέποντας τούτη τὴ σημαία, δὲ μπαίνανε ποτὲ μέσα, μὰ τραβούσανε πάρα πέρα, νἄβρουνε ἄλλο σπίτι λεύτερο. Ἴσαμε διακόσες χιλιάδες τέτοια κουρέλια σαλεύανε ἀπάνω στὴν Πόλη, γιατὶ οἱ Τοῦρκοι βάζανε πολλὲς παντιέρες στὸ ἴδιο σπίτι γιὰ νὰ κάνουνε πανηγύρι.

Ὅλη τὴ μέρα σφάζανε. Τόσο μουσκεμένη ἤτανε ἡ γῆς, πὤλεγες πὼς ἔβρεξε αἷμα, κι᾽ ὅπου ἔβρισκε χαντάκι τὸ αἷμα ἔτρεχε σὰ νἄτανε βροχονέρι. Τὰ κουφάρια τὰ ρίχνανε στὸ μπουγάζι τοῦ Βοσπόρου, καὶ τὸ ρέμα τὰ κατρακυλοῦσε σὰ νἄτανε πεπόνια, Χριστιανοὶ-Τοῦρκοι ἀνακατεμένοι.

Ὁ σουλτάνος δὲ μπῆκε μέσα στὴν Πόλη μὲ τὸ στρατό, παρὰ ἀπόμεινε στὸ στρατόπεδο. Κατὰ τὸ μεσημέρι οἱ πασάδες τοῦ πήγανε τὰ κλειδιά, σημάδι πὼς ἤτανε πειὰ δική του ἡ Κωνσταντινούπολη. Τότε καβαλλίκεψε καὶ μπῆκε μὲ τὴ συνοδειά του μέσα στὸ κάστρο καὶ τράβηξε ἴσια στὴν Ἅγια-Σοφιά. Δὲ μπῆκε μέσα στὴν ἐκκλησιὰ μὲ τἄλογο, παρὰ ξεπέζεψε καὶ μπαίνοντας μέσα θαύμασε πολλὴν ὥρα καὶ περιεργάσθηκε τὸ χτίριο. Ὕστερα φώναξε ἕναν χότζα καὶ τοῦπε ν᾽ ἀνεβῇ ἀπάνω στὸν ἄμβωνα καὶ νὰ φωνάξῃ τὴν προσευχή τους «Ἀλλάχου ἐκπέρ, Ἀλλάχου ἐκπέρ, Μουχαμετοὺλ ρεσοὺλ Οὐλλάχ.» Σὰν τελείωσε ὁ χότζας, ἀνέβηκε ὁ ἴδιος στὴν Ἅγια Τράπεζα καὶ τὸ ξανάπε.

Τὴν ὥρα πῶβγαινε ἔξω, εἶδε ἕναν Τοῦρκο ποὺ τσάκιζε τὰ μάρμαρα. Ὁ Μεμέτης τὸν βάρεσε μὲ τὸ καμουτσὶ λέγοντάς του: «Κιοπέκ, σᾶς ἄφησα τὸ θησαυρὸ καὶ τοὺς ἀνθρώπους, μὰ τὰ χτίρια εἶνε δικά μου!»

Ἀπὸ κεῖ τράβηξε μὲ τοὺς πασάδες καὶ ρώτηξε γιὰ τὸ βασιλιᾶ τῆς Πόλης, ζῇ ἢ πέθανε. Καὶ σὰν τοὔπανε πὼς σκοτώθηκε, πρόσταξε καὶ πλύνανε πολλὰ κεφάλια στὸ μέρος ποὺ χάθηκε, γιὰ νὰ τὸν γνωρίσουνε, μὰ δὲ μπορέσανε μέσα σὲ τέτοιο

πλῆθος. Σὲ λίγο ὅμως βρέθηκε τὸ κορμί του καὶ τὸ γνωρίσανε ἀπ᾽ τὰ κόκκινα ποδήματά του μὲ τοὺς κεντημένους ἀητούς. Κόψανε τὸ κεφάλι καὶ τὸ βάλανε σὲ μιὰ πλατεία κοντὰ στ᾽ ἄγαλμα τοῦ Γιουστινιανοῦ καὶ κεῖ στάθηκε ἴσαμε τὸ βράδυ. Ὕστερα τὸ μπαλσαμώσανε καὶ τῶστειλε ὁ σουλτάνος στὴν ἀνατολὴ ἀπὸ χώρα σὲ χώρα, γιὰ νὰ δῇ ὁ κόσμος τὴ νίκη του. Τὸ σῶμα τὸ πήρανε οἱ Χριστιανοὶ καὶ τὸ θάψανε.

Τὰ πλιάτσικα κ᾽ οἱ σκλάβοι, ἄλλα στοιβαχθήκανε στὶς τέντες, ἄλλα φορτωθήκανε στὰ καράβια καὶ τραβήξανε νὰ τὰ πουλήσουνε, ὅπως ἔστερξε ὁ σουλτάνος. Κάθε Τοῦρκος ἦτανε φορτωμένος. Τί μαλάματα, τί ἀσήμια, τί χαλκώματα, τί ροῦχα μεταξωτά, τί βιβλία! Καράβια ὁλάκερα γεμίσανε καλογέρους καὶ καλογρηές. Ἔβλεπες ζεϊμπέκια ψειριασμένα νἄνε ντυμένα μὲ ροῦχα δεσποτικά, ἄλλοι φοράγανε χρυσὰ πετραχήλια, ἄλλοι κορῶνες καὶ καλυμμαύχια στὸ κεφάλι. Σκυλιὰ δεμένα μὲ ζῶνες κεντημένες, ἐπιγονάτια καὶ φελόνια γιὰ σαγὴ στ᾽ ἄλογα. Μέσα στοὺς ἀσημένιους δίσκους βάζανε ντομάτες καὶ κρέατα, πίνανε κρασὶ μέσα στὰ δισκοπότηρα. Φορτώσανε στὶς καρότσες βιβλία, ποὺ δὲν εἴχανε μετρημὸ καὶ τὰ σκορπίσανε σ᾽ ἀνατολὴ καὶ δύση. Γιὰ ἕνα γρόσι πουλιόντανε ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ Πλάτωνας κ᾽ οἱ ἄλλοι ξακουσμένοι σοφοὶ τῆς ἀρχαιότητας, γραμμένοι σὲ πετσί, μὲ χρυσοκοντυλιὲς καὶ μὲ χρυσὰ δεσίματα. Τὰ εἰκονίσματα τὰ σκίζανε μὲ τὸ τσεκούρι καὶ βράζανε κρέας μέσα στὰ καζάνια.

Τὴ δεύτερη μέρα, δηλαδὴ στὶς 30 Μαγιοῦ, ξαναμπῆκε στὴν Πόλη ὁ σουλτάνος, μὲ πολλὴ παράταξη, κι᾽ ἀφοῦ τριγύρισε σὲ διάφορα μέρη, πῆγε καὶ στὸ παλάτι. Καὶ βλέποντάς το ἔρημο εἶπε ἕναν στίχο κάποιου Πέρση ποιητὴ γιὰ τὴν ματαιότητα τοῦ κόσμου.

Ἦτανε πειὰ πεθαμένη καὶ θαμμένη ἡ ξακουσμένη Κωνσταντινούπολη, ἡ Θεοσκέπαστη, ἡ Νέα Σιών, ἡ Ἐφτάλοφη, τὸ καμάρι τῆς Ἀνατολῆς, πῶβρισκε ἄνθρωπος καὶ τοῦ πουλιοῦ τὰ γάλα. Ποὖχε τὸ κάστρο μὲ τοὺς τρακόσους πύργους, τὰ παζάρια, τὰ ἀρτοπρατεῖα, τὰ χαλκοπρατεῖα, τὰ ἀργυροπωλεῖα, τὰ βλατοπωλεῖα, τὰ κηροπωλεῖα, τὰ λουτρά, τὰ συντριβάνια, τὶς βρύσες, τὶς δεκαεννιὰ στέρνες, τὰ ἱπποδρόμια, τὰ παλάτια, τὶς τρακόσες ἐκκλησιὲς καὶ τὰ διακόσια μοναστήρια, τ᾽ ἀμέτρητα τ᾽ ἀγάλματα κι᾽ ὅ,τι μπορεῖ νὰ βάλῃ ὁ νοῦς τ᾽ ἀνθρώπου. «Τῇ δευτέρᾳ δὲ ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, εἰσελθὼν ὁ Μεχμέτης, περιόδευσε τὴν πόλιν· καὶ ἦν ἡ πᾶσα ἄοικος, οὔτε ἄνθρωπος, οὔτε κτῆνος, οὔτε ὄρνεον κραυγάζον ἢ λαλοῦν ἐντός.»

Κοντὰ στὸ παλάτι ἑτοιμάσανε ἕνα μεγάλο τραπέζι γιὰ τὸ σουλτάνο, κι᾽ ἀφοῦ ἔφαγε, ἤπιε πολὺ κρασὶ καὶ μέθυσε. Τότε πρόσταξε νὰ τοῦ πᾶνε τὸ ναύαρχο Νοταρᾶ μὲ τὰ παιδιά του καὶ νὰ τοὺς ἀποκεφαλίσουνε. Πρῶτα σφάξανε τὰ παιδιὰ μπροστὰ στὸ συμφοριασμένον τὸν πατέρα, πῶλεγε ὁλοένα «δίκαιος εἶ, Κύριε!», κ᾽

ὕστερα τὸν ἴδιον. Δὲν περάσανε λίγες μέρες καὶ πρόσταξε νὰ κόψουνε καὶ τὸ Χαλὶλ πασᾶ, ποὺ τὸν ὑπωπτευότανε πὼς εἶχε προδώσει τὰ μυστικά του στοὺς γραικούς.

Τὸ τέλος τῆς Πόλης φαίνεται ἀκόμα πειὸ λυπητερὸ ἄμα συλλογισθῇ κανένας πῶς χαλάσθηκε τὸ μήνα Μάη, τὶς μέρες ποὺ μοσκοβολούσανε οἱ πασκαλιὲς κ᾽ οἱ τριανταφυλλιές. Ἀνήμερα ποὺ σκλαβώθηκε ἡ Πόλη ἤτανε τῆς Ἁγίας Θεοδοσίας, ποὺ τὴ γιορτάζανε πάντα οἱ Πολίτες στὶς 29 Μαγιοῦ μὲ μεγάλη δόξα στὴν ἐκκλησιά της, ποὺ γίνηκε ὕστερα τζαμί. Μ᾽ ὅλη τὴν ἀγωνία ποὺ περνούσανε, οἱ γυναῖκες τὴν εἴχανε στολισμένη, κατὰ τὰ συνηθισμένα, μὲ στεφάνια καὶ μὲ περιπλοκάδες ἀπὸ τριαντάφυλλα. Τὴν ὥρα, ποὺ μπήκανε μέσα οἱ Τοῦρκοι, ψέλνανε ἀκόμα οἱ ψαλτάδες. Τοὺς περάσανε ὅλους ἀπ᾽ τὸ μαχαίρι, κι᾽ ἀπὸ τότε βαστᾷ ἡ ὀνομασία «Γκιοὺλ Τζαμί», δηλαδὴ «Τὸ Τζαμὶ μὲ τὰ τριαντάφυλλα», καὶ μ᾽ αὐτὸ τὄνομα στέκει ὡς τὰ σήμερα. Μέσα σ᾽ αὐτὴ τὴν ἐκκλησιὰ λένε πὼς ὑπάρχει κ᾽ ἕνα μνημόρι, ὀπὤχει ἀπάνω στὴν πλάκα τούρκικα γράμματα, ποὺ λένε «Ἐδῶ κείτεται ἕνας μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ» καὶ πῶς αὐτὸς εἶνε ὁ τάφος τοῦ βασιλιὰ Παλαιολόγου.

Τοὺς Γενοβέζους τοῦ Γαλατᾶ ὁ σουλτάνος δὲν τοὺς πείραξε, γιατὶ σταθήκανε φίλοι του στὸν πόλεμο, τοὺς χάρισε μάλιστα καὶ προνόμια. Τὸ φιρμάνι ποὺ τοὺς ἔδωσε ἀρχίζει μὲ τοῦτα τὰ λόγια: «Ἐγὼ ὁ μέγας αὐθέντης καὶ μέγας Ἀμηρᾶς σουλτάνος ὁ Μεχμὲτ Μπέης, ὁ υἱὸς τοῦ μεγάλου αὐθέντου Ἀμηρᾶ Σουλτάνου τοῦ Μουρὰτ Μπέη. Ὀμνύω εἰς τὸν Θεὸν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς καὶ εἰς τὸν μέγαν ἡμῶν προφήτην Μωάμεθ, καὶ εἰς τὰ ἑπτὰ μουσάφια ὁποὺ ἔχομεν καὶ ὁμολογοῦμεν, καὶ εἰς τὰς ρκδ΄ (124) χιλιάδας προφήτας τοῦ Θεοῦ καὶ πρὸς τὰς ψυχὰς τοῦ πάππου μου καὶ τοῦ πατρός μου, καὶ πρὸς ἐμαυτὸν καὶ πρὸς τὰ παιδιά μου, καὶ στὸ σπαθὶ ὁποὺ ζώννομαι...».